

**Augustinianum Systema De Gratia Ab Iniqua Bajani, Et
Janseniani Erroris Insimulatione Vindicatum, Sive
Refutatio Librorum Quorum Titulus Bajanismus, Et
Jansenismus Redivivi In Scriptis PP. FF. ...**

Bellelli, Fulgenzio

Monachii [u.a.], 1749

§. VI. Explicatur uberius Augustiniana sententia, hujusce à Bajani
discriminem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83723](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83723)

gregari: primo quod hic nusquam meminerit relationis solummodo virtualis, sed actualem semper exigere videatur: secundo quod Quesnellus non solum relationis omissionem arguat peccati, sed ea vitiari statuat actum ipsum misericordiae, castitatis, & quemlibet alium virtutis moralis, fidei quoque & spei; se autem actuum illorum agnoscere bonitatem, solum autem de peccato arguere omissionem debite relationis. His vero si vir præclarus adjecisset sententiam hanc non esse quorundam Lovaniensium duntaxat, sed omnium Augustinensium, aliorumque

multorum, & insuper doctissimorum Galliarum Antistitum, & iudicio complurium, etiam Doctoris Angelici, totius vero Lovaniensis nomine Romæ expositam, nullaue censura perstrictam; ac demum si animadvertisset ex eadem sententia nullatenus consequi traditam à Bajo, & à Quesnellio doctrinam, quod nempe in se vitiata sint & corrupta opera in Deum non relata: si, inquam, præclarus vir hæc addidisset ac prænotasset; profecto illa quoque difficultas, & illa durities, quæ ipsius obversabantur menti, penitus evanuiscent.

§. VI.

Explicatur uberius Augustiniana sententia, huiusque à Bajana discrimen.

S U M M A R I U M.

1. Usque ad 11. uberius explicatur Augustiniana sententia.
12. discrimen patulum inter hanc & Baji sententiam.

13. 14. Id ipsum ulterius declaratur.
15. Timor servilis est utilis.
16. Hoc tamen negant Bajanistæ.
17. Unum notabile pro Augustinianis.

Synopsis ac declaratio sententiæ Augustiniano-ram ex S. Augustino.

JAm vero Augustiniana sententiæ, quam nobiliscum amplectuntur, propugnantesque viri doctissimi ac præstantissimi, synopsis quamdam atque imaginem exhibebimus, non quod necessum sit, & obscure à nobis expositam existimemus, sed quod ad hanc dissertationem propius accedat, nequon cum tali adversario congrediamur, cui eadem sæpe insulsißima nugacitate opponenti, eadem quoque sunt rursus imperturbato animo obijcienda.

1. Declaratur primo.
Tom x p. 596.

Primum itaque in Augustiniana Theologia virtutes non officiis, sed finibus discernuntur. Noveris, inquit S. Pater contra Julianum lib. IV. cap. 3. num. 21. Noveris non officiis, sed finibus à vitiis discernendas esse virtutes. Officium est autem quod faciendum est: finis vero propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quæ tu non attendens fines ab officiis separasti, & virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti. Officia à finibus distinguenda esse Augustinus perspicuo exemplo demonstrat: nam abstinere ab alieno, si officium cogites, potest videri esse iustitiæ; at si fiat ne plus pecuniæ litibus pereat, non est iustitiæ, sed avaritiæ. Item bonum est, si subve-

R. P. Berti Theol. Tom. IX.

niatur homini periclitanti, præsertim innocenti; sed ille qui hoc facit, si amando gloriam hominum magis quam Dei facit, non bene bonum facit.

Quoniam vero finis ultimus creaturæ rationalis est Deus, non voluptas, non temporale commodum, non hominum gloria, siue laudum ambitio: siquis officium aliquod exerceret propter voluptatem adipiscendam, seu tenendam, aut propter temporale aliquod emolumentum, vel ob gloriæ, humanarumque laudum cupiditatem; profecto ob finis perversitatem à vera virtute alienissimus foret, siquidem non intentione ultimi finis, ac summi Boni, sed amore bonorum commutabilium creaturis fruens, & Deo utens, capessendis virtutibus daret operam. Quod si nullo huiusmodi fine ageret, nullique rei actus virtutum ancillarentur, otiosa & inanis res foret, non virtus; atque recti finis carentiâ vitium potius, quam virtus appellaretur. Absit autem, ait eo loci Augustinus, ut virtutes veræ cuiquam serviant, nisi illi, vel propter illum, cui dicimus, Deus virtutum converte nos. Proinde virtutes, quæ carnalibus delectationibus, vel quibusdam commodis & emolumentis temporalibus serviunt, veræ prorsus esse non possunt. Quæ autem nulli rei servire volunt, nec ipsæ veræ sunt. Veræ quippe vir-

2. Secundo.

Z 2

virtutes Deo serviunt in hominibus, à quo donantur hominibus, Deo serviunt in Angelis, à quo donantur & Angelis. Quid quid autem boni sit ab homine, & non propter hoc sit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, etsi officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est.

3.
Tertio.

Hinc in Augustiniana Schola non dantur virtutes steriles, & infructuosæ; quia non est virtus quicquid non recto fine peragitur recto fine quicquid non sit propter Deum. Ad hoc autem, ut aliquid fiat propter Deum, opus est amore Dei, sine quo nemo bene utitur creaturis. Idcirco Juliano laudanti virtutes infidelium, quas steriles fatebatur, nec sufficere ad consequendum Regnum cælorum ultro libenterque concedebat; respondet Augustinus præcitato cap. 3. num. 22. non esse veras virtutes illas à Pelagianis in infidelibus celebratas. *Fieri non potest, ait S. Pater, ut steriliter boni simus: sed boni non sumus quicquid steriliter sumus. Arbor enim bona bonos fructus facit. Absit autem, ut Deus bonus, à quo securis paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas. Nullo modo igitur homines sunt steriliter boni: sed qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali.* Et numero 32. *Deus istas arbores non potest diligere, & si tales permanserint, disponit excidere: quia sine fide impossibile est placere Deo. Sed ita hic immoror, quasi istas arbores non jam tu ipse steriles pronuntiaveris. Quomodo igitur obsecro non aut jocularis in his disputationibus, aut deliras, qui sterilium fructus arborum laudas? Qui utique aut nulli sunt, aut si mali sunt, laudandi non sunt: aut si fructus boni sunt, profecto steriles arbores non sunt, imo & bonæ sunt, quarum fructus boni sunt, & debent Deo placere, cui bonæ arbores non possunt nisi placere, falsumque erit quod scriptum est, sine fide impossibile est placere.*

4.
Quarto.

Disputans itaque Augustinus cum Juliano de virtutibus infidelium, nequaquam differebat, an hujusmodi virtutes ad salutem, regnumque sempiternum possent perducere, sed an virtutes istæ absque fide steriles, & infructuosæ, veræ virtutes sint, an vitia similia virtutibus. Id recte observavit Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 4. & brevi etiam, sed perspicua ratione demonstravit. Enimvero Pelagiani asseriebant per solam gratiam sanctificantem homines fieri filios Dei

adoptivos, & acquirere jus ad gloriam. Manifestum hoc est ex libello fidei, quem Cælestius Romæ edidit: de quo Augustinus in libro de Peccato Originali cap. v. num. necnon ex verbis Juliani apud eundem Sanctum Patrem lib. v. Operis imperfecti num. 9. Adeo itaque Pelagiani vires arbitrii extollebant, ut dicerent hominem solius naturæ viribus posse peccata vitare, & virtutes acquirere. At adversus illos Divinæ gratiæ propugnator gloriosissimus Augustinus firmissime docuit, non talis esse roboris post Adæ prævaricationem liberum voluntatis arbitrium, sed *neminem liberum esse ad agendum bonum sine adjutorio Dei; & licet ipsum liberum arbitrium non sit extinctum, & destitutum etiam fide, & gratia supernaturali exerceat aliquid officia virtutum, puta honorem parentibus, eleemosynam pauperibus, majoribus obedientiam impendat, servetque temperantiam, continentiam, sobrietatem; nihilominus hujusmodi officia vel non fiunt propter Deum, & à recto fine deflectunt; vel fiunt ob voluptatem & corporis oblectamentum, & sine pravo vitiantur; vel propter solam virtutis honestatem, & instantur vento ambitionis; ideoque ut veræ virtutes sint, nimirum, nec deflectentes à recto fine, neque à pravo fine corruptæ; præter vim illam fractam, tenuissimamque libertatis humanæ, exigunt supernæ veritatis illustrationem, & inspirationem amoris, sine quo nemo bene utitur creaturis.*

Augustiniana itaque sententia nullas veras virtutes admittit absque omni prorsus fide, & absque Divinæ gratiæ auxilio: hujusque sententiæ fulcimenta sunt, quæ de viribus arbitrii post Adæ lapsum diximus paulo supra, & quæ adjecta fuerunt de fide, per quam rectus finis operandi dignoscitur. Accedit quod Pelagiani, ut adstruerent initium salutis esse ex nobis, agebant citra omnem fidem, omnemque gratiam homines honesta plura & recta opera efficere, quibus Deus ad conferendas gratias uberior moveatur: contra illos autem gratiæ hostes docuit Augustinus lib. 1. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. num. 4. nec pudicitiam conjugalem, nec opus aliud, quod non fiat *propter Deum verum, redolere virtutem.* Ex hoc loco

Julianus ansam arripuit scribendi adversus Augustinum, haberi pudicitiam conjugalem, cæterasque virtutes absque ulla gratia, ut constat ex libro iv. S. Patris adversus eundem Julianum cap. 1. cui

Aug. tom. x. pag. 255.

ibid. p. 1094. 1096.

Hanc Norisii doctrinam tradiderat, & demonstraverat R. palda de Ente supernaturali lib. 1. disput. 20. sect. 5. num. 27. §. Dices. tom. 1. p. 160. quem vide infra cap. 3. §. 6. num. 2.

ibid. p. 601.

5.
Quinto.

Tom. 10. pag. 281.

cui & respondet cap. 3. ejusdem libri locupletissime; neminem recte vivere, nisi ex fide per Jesum Christum; falli Pelagianos verisimilitudine eorum viti-
rum; quæ finitima videntur, & propin-
qua virtutibus; in Fabriciis, Regulis,
Fabiis, Scipionibus, Camillis, cæterisque
talibus non fuisse veram justitiam, quia
non actibus, sed finibus perisunt officia:
aliaque plura, quæ ibidem leguntur.
Hinc vero apparet Augustinum ad agen-
dum de Virtutibus à Juliano provoca-
tum fuisse; atque ubi Pelagianus iste
virtutes infidelium laudabat, ut hinc in-
ferret hominem bene incipere sine gratia,
& divinitus adjuvari tantummodo ad ca-
pessendam perfectionem; Augustinum
contra demonstrasse virtutes illas, quæ
humanae voluntati, non divino muneri
tribuantur, esse vitia virtutibus simil-
lima; idcirco non solum ad perficien-
dam & consummandam, verum etiam
ad incipiendam virtutem requiri Divi-
nae gratiae adiutorium.

6.
Sexiò.

Sequitur ex his Augustinianæ Theo-
logiæ principiis, virtutes infidelium, si
tamen sint undique bonæ, & finis recti-
tudine non carentes, ab aliqua fide, non
utique expressa & perfecta, sed inchoa-
ta, piumque credulitatis affectum exci-
tante, atque à gratiæ irradiatione fuisse
profectas: quod S. Pater non uno in lo-
co demonstrat. Enimvero de Polemo-
ne, quem Xenocrates de fruge tempe-
rantia disputando, non solum ebriosum,
verum etiam tunc ebrium, ad mores
alios repente convertit, scribit S. P. Epi-
stola 130. nunc 144. num. 2. *Quam-
quam ergo ille, sicut prudenter & veraci-
ter intellexistis, non Deo fuerit acqui-
situs, sed tantum à dominatu luxuriæ libe-
ratus: tamen ne id ipsum quidem, quod
melius in eo factum est, humano operi tri-
buerim, sed divino.* Inquit de Gratia
Christi cap. 24. num. 25. & libro 1. con-
tra duas Epistolas Pelagianorum cap. 38.
Deum cor regis Assyrii transfussisse oc-
cultissima potestate ab indignatione ad le-
nitatem, hoc est à voluntate lædendi ad
voluntatem faciendi, secundum illud Apo-
stoli, *Deus operatur in vobis & velle:* &
de Cornelio Centurione in libro de Præ-
destinat. Sanctior. cap. 7. num. 12. *So-
let enim dici, Ideo credere meruit, quia
vir bonus erat & antequam crederet;
quod de Cornelio dici potest, cujus acce-
ptæ sunt eleemosynæ, & exaudita oratio-
nes, antequam credidisset in Christum:
nec tamen sine aliqua fide donabat, & ora-
bat. Nam quomodo invocabat, in quem
non crediderat?* Nonnulla itaque bona

opera in infidelibus inveniuntur; sed hæc
Divino muneri, non humanae tantum
voluntati sunt tribuenda.

Quare si quis omni prorsus fide, &
omni gratia destitutus sit; quantumvis
bene agere videatur, in quolibet opere
defleat à recto tramite: unde Prosper
in sententiis num. 106. *Omnis infide-
lium vita peccatum est, & nihil est bonum
sine summo bono; ubi enim deest agnitio
æternæ & incommutabilis veritatis, fal-
sa virtus est etiam in optimis moribus.*
Principio enim virtutes infidelium vani-
tati, & gloriæ cupiditati deferviunt:
quod S. Pater egregie, & erudite de-
monstrat lib. v. de Civit. Dei cap. 12.
ubi productis exemplis Marci Catonis,
Caji Caesaris, aliorumque Romanorum,
quia rebus præclare gestis dederunt ope-
ram ut virtus, nomenque enitesceret,
*Laudis aviditas, inquit, & cupiditas glo-
ria multa illa miranda fecit, laudabilia
scilicet, atque gloriosa secundum homi-
num existimationem.* Hunc virtutis fi-
nem, gloriam nempe, honorem, & im-
perium præstituisse sibi Romanos, com-
monstrat eo in loco sapientissimus Au-
gustinus pluribus ex Sallustio, Plutar-
cho, & Virgilio collectis sententiis, nec-
non ex Aedibus, quas Romani *conjunctis-
simas constituerunt, virtutis & honoris,
pro Diis habentes quæ dantur à Deo.* Vir-
tutes itaque eorum, qui inter Gentiles
cæteris visi sunt antecellere, nequaquam
virtutes veræ fuerunt. *Neque enim*
(inquit S. Pater num. 4.) *est vera vir-
tus, nisi quæ ad eum finem tendit, ubi est
bonum hominis, quo melius non est.* Pro-
digium autem foret, si hujus inanis glo-
riæ cupidine homo sibi relictus non tan-
geretur, cum potissimum creatura spiri-
tualis se ipsa delectetur, & homo etiam
innocens, & in bona voluntate à Deo
conditus, ex eo, quod illi dictum est,
Eratis sicut Dei, miserrime inflatus, ab
illo cui debebat inhaerere, perversæ cel-
situdinis appetitu recesserit. Vide S.
Patrem.

Nemo utique has virtutes, quantum fi-
nis est inanis gloria, dixerit omni prorsus
vitio carere; tametsi hanc unam vir-
tutis mercedem agnoverint inter Ethni-
cos sapientissimi, teste Tullio pro Archia
Poeta, ubi ait: *Nullam virtus altam
mercedem laborum periculorumque desi-
derat, præter hanc laudis, & gloriam.*
Multo minus inter virtutes connumerari
debent, quæ voluptatis causa exercen-
tur: nam virtutes voluptatis ancillas
Epictetus induxit; & cum virtus veræ
Deo

7.
Septimò.

Appen. tom.
x. Op. Aug.
pag. 230.

Tom. 7. pag.
127.

ibid. p. 128.

Lib. 4. contra
Jul. cap. 1.
num. 28.

8.
Octavò.

ibid pag. 585.
& 590.
5920.

Tom. 2. pag.
468.

Tom. x. pag.
241. pag.
428. pag.
798.

Deo servire debeat; virtutes, quæ carnalibus delectationibus serviunt, veræ prorsus esse non possunt. Hinc S. Pater pralaudato Opere de Civit. Dei lib. v. cap. 20. affirmat, nihil ignominiosius & deformius esse ea pictura, quam solent quidam philosophi ad ingenerandum pudorem iis, qui virtutes quidem probant, sed eas voluptatis corporalis fine metiuntur, verbis in quadam tabula exhibere, *ubi voluptas in sella regali, quasi delicata quadam regina confidet, eique virtutes famulæ subiciuntur, observantes ejus nutum, ut faciant quæ illa imperaverit: cum turpissimum sit, virtutes cum tota suæ gloriæ dignitate tanquam imperiosæ cuiusdam & inhonestæ mulierculæ servire voluptati.* Hæc S. Pater, subiciens nec satis debiti decoris esse picturam, si etiam talis fingatur, ubi virtutes humanæ gloriæ servant. *Licet enim ista gloria delicata mulier non sit, inflata tamen est, & multum inanitatis habet.* Virtutes itaque infidelium sive voluptati, sive humanæ gloriæ servientes, vitia fuerunt.

9. Nono. Illæ etiam virtutes, quæ ad se ipsas referuntur, nimirum appetuntur atque exercentur propter ipsarum decorem atque honestatem, quoniam in iis Deo animus & ratio ipsa non servit, tales non sunt, quibus corpori vitiisque recte imperatur. Quare de iisdem virtutibus lib. 19. de Civit. Dei cap. 25. ita sapientissimus Præceptor atque Institutor: *Licet à quibusdam tunc veræ & honestæ putentur esse virtutes, cum ad se ipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur; etiam tunc inflatæ & superbiæ sunt; & ideo non virtutes, sed vitia judicanda sunt.* Eadem repetit S. Pater sermone 156. sive 13. de Verbis Apostoli, num. 7. ubi tam de Epicureis, qui ajunt, *Beatus, ejus est in fructu voluptas carnis ejus, quam de Stoicis dicentibus, Imo beatus, ejus est in fructu virtus animæ ejus,* interpretatur verba Psalmistæ 39. 5. *Non respexit in vanitates, & insanas falsas.* Verbo dicam: Augustinus veras virtutes non agnoscit, nisi quæ Deo serviunt, quæ propter Deum exercentur, quæ ad Deum referuntur.

10. Decimò.

Harum autem virtutum, quæ Deo non serviunt, ideoque non sunt bonæ spectato fine ultimo, ad quem sunt referendæ, quædam sunt ad finem pravum directæ, quæ nempe serviunt gloriæ hominum, cupiditati, & voluptatibus carnis, & hæc sunt vitia proprie dicta, nempe opera perversa intentione, & ini-

quo animo patrata; & hæc virtutes sunt, quas Augustinus appellat *cupiditatis & voluptatis ancillas*: aliæ, quæ in sua productione malæ non sunt, nec à pravo fine derivant, ad objectum quoque honestum tendunt, cujusmodi sunt exhibere honorem parentibus, pauperibus elemosynam elargiri; & hæc, nisi in Deum virtualiter referantur, vitia ab Augustino dicuntur, non *positive*, quasi à cupiditate corrumpantur; sed *negative*, atque, ut ipse Augustinus loquitur, *non recto fine*; cujus recti finis ommissio non inficit *intrinsecus* officium & opus, sed accusat duntaxat operantem, qui non bene bonum opus exercet, id est, non operatur utendo creaturis, easque propter Deum diligendo.

Apparet ex dictis maximum discrimen inter eos, qui hanc defœcatisimam Augustini doctrinam defendunt, & inter Bajum, & Quesnellium, aliosque, qui ajunt infidelem in quolibet opere peccare, impium servire in omnibus operibus dominanti cupiditati, & quidquid sit sine fidei lumine, & sine charitate, esse præsumptionem, esse vanitatem, esse peccatum. Dogmatistæ enim isti merito ab Apostolica Sede damnati, statuentes, ut vidimus dissert. 1. duo tantum actionum humanarum principia, *charitatem habitualement, & cupiditatem item habitualement*, & nullam gratiam agnoscetes ante fidem perfectam, & Spiritum Sanctum inhabitantem, coacti sunt asserere, quidquid in infidelibus advenitur esse iniquamentum, atque peccatum, & quidquid est in homine dominanti cupiditati subiecto, esse iniquitatem, & opus à noxio mundi amore corruptum. Quamquam vero hanc esse Dogmatistarum mentem plurimis argumentis demonstraverim; asseram tamen hoc in loco apertissimum testimonium summorum viro- rum, cui anonymus accusator, velit, nolit, tenetur assurgere, Cardinalium nempe, Archiepiscoporum, & Episcoporum Galliæ, qui in Pastoralis Instructionis edita post acceptionem Constitutionis *Unigenitus*, hæc de propositionibus Quesnellianis tradiderunt: *Elles donnent à entendre, qu'il n'y a point de véritable charité, que la charité habituelle ou dominante. Les dispositions qui préparent la voie à la charité, loin de pouvoir être rapportées à la charité, sont de vrais péchez; parceque sans la charité & sous le règne de la cupidité, toutes nos actions sont corrompues, venant de la cupidité, qui règne dans le cœur des que la charité n'y domine pas; & centum pariter Epi-*

11. Discrimen patulum.

Deliberatio nes de l'Assemblée G. pag. 57.

scopi Gallie an. 1720. in Quesnellino item, ac in Bajo damnatum hoc dogma
Art. 4. de testati sunt, qu'il n'y a point d'autres principes de nos actions, que la charité habituelle, & la cupidité habituelle. Vide dissert. 1. cap. 1. §. 4.

12.
 Discrimen
 declaratur
 primo.

Duplici itaque ex capite nos à Bajano dogmate discrepamus: quod nempe ad opus moraliter bonum, non requirimus *charitatem habituellem*, neque *fidem perfectam*; & quod plura etiam sine fide imperfecta, & sine gratia actuali in infidelibus opera fateamur, quæ licet non sint *intrinsicus* peccata, neque à noxia cupiditate oriantur, quia tamen non fiunt propter Deum, non bene fiunt: quamquam hoc postremum perraro, & fere nunquam contingat, ut in praxi sine gratiæ adjutorio fiat aliquod opus honestum, & bonum ratione officii, & finis proximi, atque in tali opere non sit humanæ gloriæ, & cupiditatis rubigo, ut diximus præcedenti num. 7., cum tentationes, quibus homo continuo à propria concupiscentia exagitur, & præsertim cupiditas gloriæ, qua mens humana perniciose sibi placet, ac typho, & morbo inflationis extollitur, non possint solius naturæ viribus superari: quod etiam Bellarminus docet libro v. de Grat. & liber. arbitrio cap. 7. Atque hinc est, quod Augustinus acerrime oppugnare studuit Julianum, qui de Gentili, qui non vivit ex fide, *si nudum operuerit, periclitantem liberaverit, agri vulnera foverit, divitias honestæ amicitie impenderit, ad testimonium falsum nec tormentis potuerit impelli* (cum nolle, cum ista facit, peccare) profecto dicturus erat, *Et bona facit, & bene.*

12.
 Secundo.

Cæterum ex eo quod bonum honestum in Deum ultimum finem non referatur, neque eliciatur, aut imperetur à charitate, minime sequitur, ut commentus est Bajus, *intrinsicus* vitiatum esse, & originem suam ducere ab amore mundi, sive à noxia cupiditate; sed tantum quod destitutum sit recto ordine relationis, ut dixi dissert. 1. cap. 2. §. 1. atque in aliis locis compluribus. Solus enim debitiæ relationis defectus in operantem, non in opus redundat: quod Nostrates non una ratione demonstrant. Inquint alii, præceptum diligendi Deum habere diversum à præceptis cæteris objectum; quando autem præcepta *disparata* sunt, & objectum habent diversum, potest unum *quoad substantiam* sine alio servari, ita, ut recte se quisque gerat in observatione unius, male autem in alterius

transgressione. Ita urgente simul præcepto audiendi sacrum, & servandi jejunium in die Festo intra Quadragesimam occurrente, si quis sacrum audiat, frangatque jejunium, unum bonum opus exerceat, aliud omittit; nec tamen ex unius omissione alterum *intrinsicus* inficitur & vitiatur: & urgente simul præcepto eliciendi actus fidei, spei, & charitatis in extremo vitæ periculo, si eliciatur actus fidei, vel spei; actus vero charitatis prætermittatur; peccat quidem homo actum charitatis omittens, at non proinde actus fidei & spei peccata sunt, nec omissione actus charitatis *intrinsicus* labefactantur. Ad hunc modum, inquit, præceptum referendi omnia opera in Deum habet pro objecto Dei gloriæ, & præceptum honorandi parentes, vel largiendi eleemosynam spectant officia pietatis & amoris, proximis impendenda. Etsi autem hujusmodi præcepta simul urgeant, & honor parentum, aut sublevatio pauperum in Deum sint referenda; nihilo tamen minus qui parentibus honorem exhibet, vel opem fert miseris, id vero non exequitur propter Deum, non peccat, sed vere parentes honorat, vere misericordiam exercet; at officia hæc *in se bona* non faciunt *bene*, quia ea non facit propter ultimum finem, cui misericordia, pietas, & reliquæ omnes virtutes deservire debent. Alii ex nostratibus ajunt, hoc discriminis intercedere inter finem prævium, & inter defectum relationis in Deum, E. G. inter cupiditatem, qua eleemosynam aliquis elargitur, & inter omissionem debitiæ ordinationis ejusdem eleemosynæ; quod pravus ille finis movet operantem, atque, ut Schola loquitur, *instat in opus*, ideoque ab ipso fine idem opus *intrinsicus* corrumpitur, & inficitur; at omisso debitiæ relationis non influat in opus, neque operantem ad agendum movet & allicit; ideoque hac omissione opus *intrinsicus* minime maculatur. Sedulo itaque juxta hanc doctrinam animadvertendum est, an cupiditas, & amor qui hæret in creatura sit finis operis, & an sit concomitans tantum atque in opus non influens; aliud est enim habere cupiditatem, aliud ex cupiditate operari: ex cupiditate operatur, qui eleemosynam ob inanem gloriam largitur; habet cupiditatem, sed non operatur ex cupiditate, qui ad eleemosynam largiendam movetur ex commiserationis affectu, & creaturæ adhærens hanc eleemosynam in Deum non refert; quoniam hæc cupiditas, qua creaturæ adhæret, non est causa efficiens, aut finalis ipsius eleemosynæ.

eleemosynæ. Potest hæc sententia confirmari ex doctrina Bellarmini scribentis de Grat. & liber. arbitrio libro v. cap. 9. tom. 4. edit. novissima pag. 315. *Non potest opus inquinari à malitia causæ, nisi quando à malitia procedit. Nam si ex bono naturæ quis operetur, opus erit simpliciter bonum. Atque hoc modo eleemosyna hominis impudici bona esse poterit, si fiat misericordiæ causâ, non impudiciæ. Per accidens enim opus illud est hominis impudici, per se autem misericordiæ.* In primo itaque casu, non in secundo, opus ex officio bonum *intrinsecus* à cupiditate vitatur. Demum nostratum aliqui dicunt, rationem habere duplicem respectum, unum ad bona temporalia, alterum ad sempiterna, sive, ut inquit, rationem aliam *inferiorem* esse, aliam *superiorem*; ac virtutes, quæ in ultimum finem non referuntur, quoniam versantur circa temporalia, quæ ex genere suo bona sunt, modo à pravo fine non vitentur, esse officia bona atque honesta *secundum rationem inferiorem*: at si *ratio superior* attendatur, à qua præscribitur modus operandi propter finem ultimum, tamen si officia illarum virtutum versentur circa objectum honestum, tamen *non bene* fiunt, quia non fiunt propter Deum; qui ut est primum principium virtutum omnium, ita debet esse finis ultimus earundem. Omissio autem relationis in Deum, cum non sit objectum illorum officiorum, nec sit eorundem finis, ideoque nec intendatur ab operante, nec operantem moveat, & incitet ad agendum, non vitiat *intrinsecus* opus; quod ab objecto, atque à fine habet ut bonum sit, aut perversum. Hæc autem omnia evidenter demonstrant, neminem Augustinensium, etsi omnes doceant opera de liberata referenda esse in Deum finem ultimum, asserere quod nisi ita referantur, *intrinsecus* mala sint, peccata, & noxiæ cupiditatis vitio corrupta; & consequenter neminem ex nostratibus sentire cum Bajo.

14.
Error Bajani-
starum.

Cum multum Bajaniistæ errent referentes inter peccata opera honesta atque officia virtutum; magis, ac turpius falluntur, dum asserunt culpabilem esse cupiditatem quemcunque actum fidei, timoris, ac spei, quotiescunque non est charitati conjunctus. Nam etiam servilis timor utilis est, bonus est, & à gratia supernaturali derivans, atque ad justificationem impetrandam disponit; ut definit Tridentina Synodus, & nos etiam non uno in loco tradidimus; quod pariter de fide, & spe firmissime profite-
mur.

Non inde tamen falsum putamus, quod nos docuit Institutor sapientissimus Augustinus in Enchiridio ad Laurentium cap. 121. in Psalmum 77. de Spiritu & lit. cap. 31. ad Bonifacium lib. 3. cap. 4. atque in aliis locis innumeris: in quibus ait, ea quæ fiunt timore poenæ, non amore justitiæ, nondum fieri quemadmodum fieri oportet, ac sine ullo amore timentem, intus in ipsa voluntate reum esse; quam Augustinianam doctrinam, non ego tantum & Fulgentius Bellelli tradidimus, sed etiam Christianus Lupus, Franciscus Farvacquez, alique commemorati à Norisio in Confutatione Germanitatis xi. ac Norisius ipse eo loci, & in Vindiciis cap. 3. §. 6. imo & S. Thomas 1. 2. q. 107. art. 1. ad 2. & 2. 2. q. 19. art. 9. cujus verba profert, & accurate expendit doctissimus Cardinalis.

Facillimum autem ex dictis percipitur, quo sensu timor ipse sit bonus, sit perutilis, sit ad justificationem disponens, & quo sensu quod sit ex timore bonum sit, nec tamen bene fiat. In timore enim servili est *servilitas*, qua impius adhuc animo & voluntate creaturis adheret, & est ipse timor, sive formido poenarum. Sane si *servilitas* ipsa sit causa timoris, ut in iis accidit, qui timent, ne à noxiis cupiditatibus distra-
hantur, sicut adultera timet ne veniat sponsus, à quo illicitos amplexus cogatur dimittere, & lupus timet canem latrantem, ne prædam quam rapuit cogatur deferere; manifestum est, noxium, & à cupiditate vitiatum esse hunc timorem, quem Schola *serviliter servilem* appellat. Quando autem *servilitas* non est causa timendi, sed adhuc in eo qui timet *servilitas* ipsa permanet, quia nondum amat justitiam, & adhuc illicitis obligationibus adhærescit; ut in iis evenit, qui fide præeunte, ac Spiritu Sancto movente gehennam timent, sed nondum excitantur flammulis charitatis: utilis timor est, sanctus est, & charitativam sternit, quoniam ducit ad amorem *justitiæ*, pellit consuetudinem malorum operum, charitati locum servat, & dum homines per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit quod durum erat, amari. Eo tamen in casu qui timet adhuc malus est, non quia timet, sed quia justitiam non amat, ut inquit Norisius ad præcitatam Germanitatem undecimam, imo S. Thomas 1. 2. q. 29. art. 4. ad 1. necnon Eminentissimus Bellarminus lib. 2. de Poenit. cap. 18. cujus verba produxi diserte. 1. cap. 2. prope finem. Qui ergo ita
timet

15.
Timor servilis utilis.
vide Augustinum in
93. tom. 4. p.
998. in Ps.
118 p. 1307.
in Psalm.
127 p. 1443.
Ep. ad Hono-
ratum, capit.
18. nam. 45.
tom. 2. p. 438.
Tractatu 41.
in Joannem
n. 10. 2. p. 11.
p. 575. in
præcitatum
Psalm. 127.
num. 7. 11. 4.
pag. 1439. in
Ps. 150. n. 15.
ibi pag. 1691.
Serm. 156.
num. 14. 11.
5. pag. 756.

Noris tom. 1.
pag. 1446. 1.
Thomas tom.
11. pag. 46.

timet, & malus est, quia non habet charitatem, ideoque timet timore servili, non filiali, habet timorem bonum ac perutilem, & tamen non bene timet; quoniam defectu charitatis non ordinat talem amorem in Deum, atque plus timet poenam, quam culpam; sed huiusmodi defectus charitatis non reddit ipsum timorem malum, quoniam defectus charitatis non est obiectum, neque causa efficiens timoris, ideoque ipsum non inficit, neque *intrinsecus* maculat, adeo, ut cum *servilitate*, quæ mala est, consistat timor, qui *secundum substantiam* est bonus. Hæc est doctrina Sancti Thomæ

citato art. 4. de qua plura scripsi libro 34. cap. 5. Eodem modo ibi de fide, & spe ratiocinatus sum: quorum actus sunt boni, ac supernaturales, etiam in impio, qui caret actu, & habitu charitatis; propterea quod licet non habere charitatem malum sit, id tamen neque est obiectum, neque finis, neque causa efficiens actus fidei, vel spei: ideoque actus timoris, actus fidei, actus spei, etsi in Deum referri debeant tanquam in finem ultimum, nihilominus si non referuntur, actus boni sunt, neque defectu huius relationis *intrinsecus* maculantur. Hæc omnia Augustiniani Theologi explicant unico verbo, docentes in actibus virtutum, quæ non referuntur in finem ultimum, adinveniri vitium *operantis*, non *operis*.

16. At Quesnellius, & Bajanistæ reliqui, Systema Bajanorum. timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum actus debent, suis principiis inhærentes inter peccata, & opera *intrinsecus* vitiata connumerare, connumerantque reipsa. Cum enim in Bajano systemate cupiditas, quæ in corde peccatorum regnat, opera eorum cuncta corrumpat, & quæ à dominante charitate non proveniunt, principium habeant dominantem cupiditatem, prout constat ex prima dissertatione, ex propositione Baji 38. & 45. Quesnelliana, atque ex iudicio doctissimorum Præfulum Galliarum, de quibus non semel, & hoc etiam §. num. 11. mentionem feci; consequens est, in ipso Bajanistarum systemate actus omnes, qui à dominante charitate minime efficiuntur, esse *intrinsecus* mala, & quod Lutheranam olet hæresin, atque in Tridentina Synodo proscriptum est, peccatorem, dum credendo, timendo, sperando ad justificationem disponitur, magis, magisque inquinari. Hinc Quesnellius à propositione sexagesima ad septuagesimam usque timorem Domini adeo depressit,

R.P. Berti Theol. Tom. IX.

ut veritus non sit affirmare, quod poenitentia solo supplicii timore animata violenta sit, atque ad desperationem ducat, ulterius pronuntians, ipsum timorem peccatis addicere, homines coram Deo reos facere, & sub iugo legis, quasi Iudæi forent, constituere, eosque ad opus impellere tanquam mancipia, & ad instar bestiarum; Deum representare ut dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem: peccari demum, sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando. Arbitror autem tam nefaria, & horrenda nec ab impurissimo hæreticorum ore hæctenus erupisse: atque certo certius non eruperunt horridiora. Nunc vero Quesnellii sensum fuisse, quod sine charitate actus timoris, cæterarumque virtutum corrumpantur à cupiditate; præter doctrinæ ejus principia, præter damnatarum thesium syntaxin, & præter Gallicanorum Præfulum explicationem, iudicia quoque aliorum evincunt, qui de Aequitate Constitutionis *Unigenitus* pertractant. Joannes Joseph Languet Episcopus Sueffionensis in Institutione Pastoralis ait in præcitatis Quesnellii thesibus latere hæresin Lutheranam: Auctor Opusculi Gallice inscripti, *Venin des 101. Propositions*, explicata Quesnellii circa timorem sententia, *Cette crainte Venin*, (inquit) *est cette hypocrisie étant un nouveau veau péché, puisque c'est un fruit de la cupidité, n'augmente t'elle pas le nombre de ses pechez?* Auctor alterius Opusculi, *Les cent & une Propositions qualifiées en détail*, ait Quesnellium asserere, que *Les Cent. &c. s'abstenir de pecher par la crainte des châtimens, c'est un nouveau péché; contendre, que la crainte servile est une affection criminelle, qui éloigne de Dieu contre la décision du Concile de Trente: audere etiam proferre, qu'agir par la crainte, c'est agir en bête.* Eadem habentur in Italica earundem propositionum Explicatione typis Mediolanensibus in lucem edita. Haud secus Cardinalis De-Bissy demonstrans inter Quesnellium, & Lutherum omnimodam coherentiam, cum uterque propugnet hæreticum dogma à Tridentina Synodo expresse damnatum, *Que la crainte des peines rend les pecheurs pires devant Dieu.* Denique hoc idem, (neque enim opus est de re notissima plura dicere) docuerunt Episcopi Galliarum, asserentes Quesnellianam de timore doctrinam opponi Tridentino Concilio, quod sess. xiv. cap. 4. definivit timorem esse donum Dei, ad justificationem disponere, nec reddere hominem hypocritam, & magis

Prima Instit. Ep. Sueff. p. 71. edit. Lov.

pag. 20.

Les Cent. &c. p. 92. & 93.

Operetta Theologica pag. 69.

Card de Bissy Tract. Theol. 1. g. p. 194.

Aa

Deliberations
de l'Assemblée
tenue en
l'Année
1713. &
1714 pag. 59.

magis peccatorem, cum qua definitione, „Ne s'accordent pas les propositions censurées: on y lit sur la crainte en general, & par conséquent sur la crainte Surnaturelle de l'Enfer, qu'elle porte au désespoir, qu'elle laisse le cœur livré au péché, & coupable devant Dieu, qu'elle appartient à la loi ancienne, qu'elle rend l'homme esclave, qu'elle n'exclut pas la volonté actuelle du péché, lors même qu'elle empêche de commettre extérieurement le crime: qu'au contraire on péche, ou en faisant le mal, ou en ne l'évitant que par la crainte; qu'elle ne nous représente Dieu, que comme un maître dur impérieux, injuste, intraitable: Propositions, que les fideles ne peuvent entendre sans indignation. „Manifestum est itaque Augustinenfes, eosque omnes, qui docent omnia opera in Deum referenda esse, sed negant ea omnia, quæ hac relatione carent, vitiari à cupiditate, & intrinsecus esse mala, atque agnoscunt actus virtutum bonos ac peritiles etiam à charitate sejunctos, toto cælo à Bajanis erroribus dissidere: id, quod ex hisce dissertationibus, imo ex isto tantum paragrapho satis perspicuum esse arbitramur.

17. Unum duntaxat addendum esse videtur, nostrates nempe, ceterosque omnes propugnantes sententiam hac lucubratione expositam *de referendis in Deum operibus deliberatis*, nequaquam asserere quod istiusmodi relationis omissio sit semper peccatum mortale. Quamvis enim idem sit prætermittere in aliquo deliberato opere hanc relationem, ac in tali opere non diligere summum & incommutabile bonum, sed rebus creatis inhærere: non ideo tamen quisquis hæret in aliquo opere creaturis, cessat semper diligere Deum *simpliciter & absolute*, neque semper ita adhæret commutabilibus bonis, ut tali adhæsione charitatem *habitualement*, & sanctificantem gratiam deperdat. Id vero comprobatur experimento justorum, qui non semel *venialiter* peccant, nec tamen venialiter peccando decidunt penitus à charitate, sed in ea *habitualiter* perseverant. Neque robusta, & ad solvendum difficilis censeretur debet argumentatio, quam adversariorum nostrorum aliqui urgere solent, opposcentes quod si teneamur ex vi primi præcepti omnia, quæcunque facimus, in Deum referre, huius relationis omissio futura sit transgressio ejusdem primi ac maximi mandati, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.*; ideoque mortife-

rum gravissimumque peccatum. Et enim eadem omnino argumentatione Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini sess. 6. cap. 12. alique hæretici passim utuntur, demonstraturi, ut incassum conantur, nullum dari *veniale* peccatum. Respondent autem iisdem hæreticis cum Roberto Cardinali Bellarmino universi Theologi, non ita frangi *veniali* peccato divinum illud & singulare præceptum, *ut aliquid Dei amoris anteponatur, vel adæquetur*, & consequenter homines justos, etsi quotidie in *venialia* labantur, adhuc tamen diligere Deum super omnia, quatenus ei nullum commutabile bonum præferunt, vel adæquant, quemadmodum faciunt qui admittunt mortalia crimina. Pari itaque ratione affirmamus in ommissione debita relationis patrari *veniale* peccatum; quoniam non ita per hanc solam ommissionem violatur præceptum charitatis, ut Deus toto corde & animo diligendus in comparatione creaturarum nobis vilescat, aut æqualiter aestimetur. Legantur quæ scripsi Volum. 4. pag. 148. docens posse nos transgredi primum legis mandatum & levi culpa, & mortifera: levi quidem, si ab amore Dei penitus non divellamur, neque finem amoris nostri ita constituamus in re creata, ut hanc summo Bono præferamus in pretio: mortifera vero, si cupiditate perversa & defixa adeo bonis commutabilibus adhæreamus, ut ista præponamus Bono incommutabili, vel huic amorem subtrahamus vehementiorem. Habes, quam pollicebar, sententiæ nostræ uberiorem expositionem.

COROLLARIUM I.

Ex his, quæ præcedentibus paragraphis producta fuerunt, & locupletissimis insignium Theologorum testimoniis comprobata, inferitur legitima & manifesta consecutione,

1. Bajum errasse circa distinctionem duplicis amoris, quod existimaverit Deum non esse suapte natura finem supernaturalem creaturæ rationalis; quasi prorsus idem sit, esse naturæ conditorum, & largitorem gratiæ; nullumque agnoverit amorem naturalem à charitate distinctum, qui non sit noxia, & vitiosa cupiditas:

2. Errasse item circa infidelium opera, & virtutes philosophorum, quoniam eadem opera, easque virtutes à noxia cupiditate corrumpi crediderit, nullum bonum opus agnoscens, quod à fide perfectum,

Bellarmin. de
Incess. grat.
lib. 1. cap. 12.
pag. 46. tom.
4.

fecta, & à charitate dominante non oriatur:

3. Pariter errasse circa vires liberi arbitrii post Adæ lapsum, eoquod commentus fuerit idem liberum arbitrium ad nullum opus valere absque gratia sanctificante; & quæ fiunt absque ulla gratia, oriri, atque *intrinsecus* vitiari dixerit à dominante cupiditate:

4. Item errasse accipiendo Apostolicam sententiam ad Rom. 14. *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, de fide perfecta, & non de pio affectu divinitus inspirato, ac præterea asserendo id, quod ex nulla fide supernaturali derivat, originem habere à dominante cupiditate, à qua intime vitiatur & corrumpitur;

5. Demum errasse circa sensum alterius Paulinæ sententiæ, 1. Corinth. 10. *Sive ergo manducatis, sive bibitis, &c.* quod putaverit ea, quæ in Deum non referuntur per charitatem, esse *intrinsecus* vitia & peccata, utpote ex cupiditate, sive ex prohibito mundi amore perfecta.

COROLLARIUM II.

Hinc vero confectarium alterum perspicua illatione deducitur, inique scilicet Augustinianos Theologos traduci tanquam Bajanissimi propugnatores,

1. Primum, si affirmantes Deum non posse diligi super omnia, etiam ut auctor naturæ est, absque gratia, fateantur Deum esse finem naturæ rationalis supernaturalis quoad assecutionem, & muna quæ nobis Deus contulit tanquam

conditor naturæ, diversi generis esse à donis supernaturalibus, quæ nobis confert tanquam largitor gratiæ, ac præterea amorem, qui non est charitas, à culpabili cupiditate distinguant.

2. Secundo, si docendo infideles non nisi cum speciali gratiæ adjutorio facere opera deliberata, quæ sint bona spectatis omnibus circumstantiis, ultro concedant complura bona opera ab iisdem infidelibus fieri absque charitate dominante, & absque fide perfecta.

3. Tertio, si propugnando liberum arbitrium non posse vitare peccata, & superare tentationes absque gratia actuali, asserant posse bene ac supernaturaliter operari sine gratia sanctificante; ac negent opera moralia, quæ fiunt absque supernaturali adjutorio, omnia, ac semper à dominante cupiditate corrumpi.

4. Quarto, si interpretando illa Apostoli verba, *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, de fide initiali, & de gratiæ inspiratione, negent esse peccata quæcumque non sunt ex gratia sanctificante, & ex fide Christiana; negentque *intrinsecus* à noxia cupiditate vitiari quidquid absque fide superna patrat.

5. Postremo, si accipiendo alteram Paulinam sententiam, *Sive ergo manducatis, sive bibitis, &c.* de præcepto referendi omnia opera deliberata in Deum finem ultimum, tradant non reddi ex solo hujus relationis defectu opera *intrinsece* mala, neque eam ob rem à cupiditate, sive à prohibito mundi amore labefactari.

§. VII.

Annotationes in ea, quæ Anonymus profert exponendo sensum propositionum Baji, de quibus in hac Velitatione differtur.

S U M M A R I U M.

1. Sententia Anonymi erronea de duplici amore.
2. Male explicat propositiones Baji 25. & 26.
3. Nec melius declarat sensum propositionis 28.

Bajan. Rediv.
pag. 94.

I.
Sententia Anonymi de duplici amore.

Præmissa Anonymus distinctione duplicis amoris, quorum uno diligitur Deus ut auctor naturæ, altero amatur ut largitor supernaturalium donorum.
R. P. Berti Theol. Tom. IX.

4. Tandem veritatem tangit Anonymus; deceptus tamen æquivocatione.
5. Ad ulteriora Anonymi dicta respondetur.

rum, ait non satis esse ut amor ille dicatur *naturalis*, quod Deus præcise diligitur ut est auctor naturæ, sed ulterius requiri ut sic diligitur per solas naturæ vires;
Aa 2